

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради

Протокол 09.10.2019 № 8

Голова вченої ради

академік НАМН України

професор Ю.В. Вороненко

**РОБОЧА ПРОГРАМА ТА ПЛАН
НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
"ХІРУРГІЯ"**

підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії

Галузь знань:	22 – Охорона здоров'я
Спеціальність:	222 – Медицина
Спеціалізація (наукова спеціальність):	Хірургія
Рівень вищої освіти:	третій (освітньо-науковий)
Форма навчання:	очна (денна, вечірня), заочна
Тривалість навчання:	12 кредитів (360 годин)

Кафедра хірургії та судинної хірургії

Київ – 2019

ПОГОДЖЕНО

Рішення вченої ради хірургічного факультету

Протокол 26.09.2019 № 7

Голова вченої ради хірургічного факультету

доцент В. Й. Шуба

ПОГОДЖЕНО

Рішення постійно діючої комісії вченої ради НМАПО імені П. Л. Шупика з наукової роботи та інноваційної діяльності

Протокол 10.09.2019 № 7

Голова постійно діючої комісії вченої ради НМАПО імені П. Л. Шупика з наукової роботи та інноваційної діяльності

професор Н. О. Савичук

ЗМІСТ

1.	Вступ	4
2.	Рецензенти	4
3.	Склад робочої групи	5
4.	Пояснювальна записка	6
4.1.	Місце дисципліни в структурі освітньо-наукової програми здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії на третьому освітньо-науковому рівні	6
4.1.1.	Мета засвоєння дисципліни	6
5.	Паспорт спеціальності (формула спеціальності, напрями досліджень)	7
6.	Навчальний план дисципліни (окремо на кожний вид навчання)	9
7.	Навчальна програма дисципліни	12
8.	Навчально-методичне забезпечення самостійної роботи	19
8.1.	Форми та види організації самостійної роботи	19
9.	Контроль знань з дисципліни	22
9.1.	Характеристика оціночних ресурсів для поточного та проміжного контролю компетентностей	22
9.2.	Технологія проведення заліку	22
9.3.	Оціночні ресурси для поточного та підсумкового контролю засвоєння знань	24
9.4.	Оціночні ресурси для проміжної атестації за підсумками засвоєння дисципліни	27
9.5.	Планові результати навчання з дисципліни	27
9.5.1.	Перелік компетентностей здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії (перелік знань, умінь, навичок)	30
9.6.	Планові результати навчання з дисципліни, співвіднесені з компетентностями	31
10.	Ресурси самонавчання	32
11.	Перелік літератури	33
11.1.	Обов'язкова література	33
11.2.	Нормативні документи	35
11.3.	Рекомендована література	36
11.4.	Інші рекомендовані джерела	36
11.5.	Електронні ресурси	37
11.6.	Предметно – тематичні каталоги	37
12.	Тематичний план дисципліни	38

ВСТУП

Навчальний план та програма нормативної навчальної дисципліни підготовки докторів філософії (PhD) в аспірантурі Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика за спеціальністю: 14.01.03 «Хірургія» розроблені на підставі відповідних освітньо-наукових програм третього освітньо-наукового рівня, а також на підставі положень Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», нормативно-правових актів МОЗ України та МОН України, Постанови Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 року №167 «Порядок проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», Статуту Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика, затвердженого наказом МОЗ України від 14.08.2015 року № 509, Положення про організацію освітнього процесу в Національній медичній академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика, затвердженого вченою радою Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика (протокол № 2 від 18.02.2015 року), та іншими нормативними актами, науково-педагогічними працівниками кафедри хірургії та судинної хірургії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика (завідувач кафедри доктор медичних наук, професор С.І. Саволук); обговорені та схвалені на засіданні кафедри хірургії та судинної хірургії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика (протокол №9 від 11.06.2019 року); погоджені на засіданні вченої ради хірургічного факультету Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика (протокол № від року).

Рецензенти:

Навчальний план та програма погоджені Комісією вченої ради з наукової роботи

«___»_____ 2019 р.

СКЛАД РОБОЧОЇ ГРУПИ

№ п.п.	ПІБ	Вчене звання	Науковий ступінь	посада
Голова робочої групи:				
1.	Саволюк Сергій Іванович	Професор	Доктор медичних наук	Завідувач кафедри хірургії та судинної хірургії НМАПО імені П.Л. Шупика
Члени робочої групи:				
2.	Лисенко Віктор Миколайович	Доцент	Кандидат медичних наук	Доцент кафедри хірургії та судинної хірургії НМАПО імені П. Л. Шупика
3.	Ходос Валентин Андрійович	Доцент	Доктор медичних наук	Доцент кафедри хірургії та судинної хірургії НМАПО імені П. Л. Шупика

Обговорено і схвалено на засіданні кафедри хірургії та судинної хірургії НМАПО імені П. Л. Шупика (протокол № 9 від 11.06.2019 року).

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальний план та програма підготовки аспірантів з нормативної навчальної дисципліни «Хірургія» є нормативним документом, в якому визначено зміст навчання та встановлено вимоги щодо обсягу та рівня професійних компетентностей особи, яка є здобувачем освітньо-наукового ступеня доктора філософії у галузі Охорони здоров'я за спеціальністю: 14.01.03 «Хірургія».

Мета. Основною метою аспірантури з «Хірургія» є засвоєння теоретичної інформації та одержання практичної підготовки з питань етіології, патогенезу, клініки, діагностики (в т.ч. диференційної), лікування та профілактики основних хірургічних захворювань та суміжної патології, що найбільш часто зустрічаються, створення клінічного мислення, етичного відношення до

хворого, що дозволить в повному обсязі удосконалити загально-професійні, спеціалізовано-професійні, дослідницькі, аналітичні компетенції з хірургії задля досягнення рівня знань та вмінь відповідно до кваліфікаційних вимог для отримання ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 14.01.03 «Хірургія».

Навчальний план циклу визначає тривалість навчання, розподіл годин, відведених на вивчення розділів навчальної програми.

Навчальний план та програма підготовки аспірантів з нормативної навчальної дисципліни «Хірургія» розраховані на 12 кредитів (360 годин), з яких 1 кредит (30 годин).

Для виконання даної програми передбачено наступні види навчальних занять: лекції, семінарські та практичні заняття, а також самостійну роботу аспірантів.

Для виявлення рівня компетентностей аспірантів, після кожного розділу програми проводиться проміжний контроль знань за рахунок годин, передбачених на семінарських заняттях.

ПАСПОРТ СПЕЦІАЛЬНОСТІ (формула спеціальності, напрями досліджень)

Паспорт спеціальності нормативної навчальної дисципліни підготовки докторів філософії (PhD) в аспірантурі на кафедрі хірургії та судинної хірургії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика за спеціальністю: 14.01.03 «Хірургія» розроблений на підставі Постанови Президії Вищої Атестаційної Комісії України від 09.02.2005 року №23-09/1:

I. Формула спеціальності 14.01.03 «Хірургія»:

Галузь науки, яка вивчає етіологію, патогенез хірургічних захворювань, розробляє й удосконалює методи ранньої діагностики, лікування та профілактики захворювань, удосконалює методи корекції хірургічних захворювань; розробляє заходи, спрямовані на скорочення термінів тимчасової непрацездатності та зменшення кількості інвалідів.

II. Напрямки досліджень:

2.1. Дослідження етіології, патогенезу та розповсюдження хірургічних захворювань

2.2. Розроблення й удосконалення методів діагностики, профілактики та лікування хірургічних захворювань

2.3. Експериментальне та клінічне розроблення й обґрунтування засобів і методів лікування хірургічних захворювань та впровадження їх у клінічну практику.

2.4. Розроблення й оцінювання методів диспансеризації населення з хірургічних захворюваннями.

2.5. Дослідження морфологічних, фізіологічних, біохімічних і біофізичних параметрів, які визначають відхилення від нормального функціонування організму людини, які призводить до хірургічних захворювань.

2.6. Експериментальне та клінічне дослідження хірургічних захворювань.

2.7. Експериментальне моделювання хірургічних захворювань та патогенетично обґрунтоване лікування їх в експерименті.

2.8. Експертиза хірургічних захворювань

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

нормативної навчальної дисципліни «Хірургія» підготовки докторів філософії (PhD) в аспірантурі (очна денна форма навчання) за спеціальністю 14.01.03 «Хірургія»

Тривалість: 12 кредитів (360 год.).

Мета навчання: удосконалити загально-професійні, спеціалізовано-професійні, дослідницькі, аналітичні компетенції за спеціальністю 14.01.03 «Хірургія» та визначити рівень його знань та вмінь відповідно до кваліфікаційних вимог.

Контингент слухачів: особи, які навчаються в аспірантурі заочною денною формою навчання.

Код розділу	Назва розділу	Кількість кредитів	Загальний обсяг	Кількість годин				
				аудиторних				Самостійна робота
				Всього	Лекції	Семінари	Практичні	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
01.	Абдомінальна хірургія	7,87	236	210	16	80	114	34
02.	Торакальна хірургія	1,13	34	20	4	4	12	0
03.	Проктологія	0,66	20	20	2	2	16	0
04.	Хірургічні захворювання ендокринних органів	0,4	12	12	2	2	8	0
05.	Хірургічні захворювання судин	1	30	30	2	4	24	2
06.	Трансплантологія	0,27	8	8	2	2	4	0
07.	Гнійні хірургічні захворювання	0,4	12	12	2	2	8	2
08.	Опіки та відмороження	0,27	8	8	2	2	4	2
РАЗОМ:		12	360	320	32	98	190	40

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
нормативної навчальної дисципліни «Хірургія»
підготовки докторів філософії (PhD) в аспірантурі (очна вечірня
форма навчання) за спеціальністю 14.01.03 «Хірургія»

Тривалість: 12 кредитів (360 год.).

Мета навчання: удосконалити загально-професійні, спеціалізовано-професійні, дослідницькі, аналітичні компетенції за спеціальністю 14.01.03 «Хірургія» та визначити рівень його знань та вмінь відповідно до кваліфікаційних вимог.

Контингент слухачів: особи, які навчаються в аспірантурі заочною вечірньою формою навчання.

Код розділу	Назва розділу	Кількість кредитів	Загальний обсяг	Кількість годин				
				аудиторних				Самостійна робота
				Всього	Лекції	Семинари	Практичні	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
01.	Абдомінальна хірургія	7,87	236	162	10	44	108	74
02.	Торакальна хірургія	1,13	34	8	2	2	4	26
03.	Проктологія	0,66	20	16	2	4	10	4
04.	Хірургічні захворювання ендокринних органів	0,4	12	8	2	2	4	4
05.	Хірургічні захворювання судин	1	30	20	2	4	14	10
06.	Трансплантологія	0,27	8	6	2	2	2	2
07.	Гнійні хірургічні захворювання	0,4	12	12	2	4	6	0
08.	Опіки та відмороження	0,27	8	8	2	2	4	0
РАЗОМ:		12	360	240	24	64	152	120

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

нормативної навчальної дисципліни «Хірургія»

підготовки докторів філософії (PhD) в аспірантурі (заочна форма навчання) за спеціальністю 14.01.03 «Хірургія»

Тривалість: 12 кредитів (360 год.).

Мета навчання: удосконалити загально-професійні, спеціалізовано-професійні, дослідницькі, аналітичні компетенції за спеціальністю 14.01.03 «Хірургія» та визначити рівень його знань та вмінь відповідно до кваліфікаційних вимог.

Контингент слухачів: особи, які навчаються в аспірантурі за заочною формою навчання.

Код розділу	Назва розділу	Кількість кредитів	Загальний обсяг	Кількість годин				
				аудиторних				Самостійна робота
				Всього	Лекції	Семинари	Практичні	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
01.	Абдомінальна хірургія	7,87	236	74	4	26	44	162
02.	Торакальна хірургія	1,13	34	8	2	2	4	26
03.	Проктологія	0,66	20	6	2	2	2	14
04.	Хірургічні захворювання ендокринних органів	0,4	12	6	2	2	2	6
05.	Хірургічні захворювання судин	1	30	8	2	2	4	22
06.	Трансплантологія	0,27	8	6	2	2	2	2
07.	Гнійні хірургічні захворювання	0,4	12	8	2	2	4	4
08.	Опіки та відмороження	0,27	8	4	0	2	2	4
РАЗОМ:		12	360	120	16	40	64	240

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни «Хірургія»
підготовки докторів філософії (PhD) в аспірантурі
(очна денна, очна вечірня та заочна форма навчання)
за спеціальністю 14.01.03 «Хірургія»

Код розділу	Назва розділу	Перелік загальних та фахових компетенцій
1	2	3
01.	Абдомінальна хірургія	Хірургічні захворювання шлунка і дванадцятипалої кишки
		Ускладнення виразкової хвороби: перфорація, кровотеча, стеноз, пенетрація, малігнізація, внутрішні фістули
		Показання і обґрунтування до хірургічних методів лікування виразкової хвороби та їх оцінка. Лапароскопічні операції
		Гостра непрохідність кишок
		Злукова хвороба. Сучасні погляди на причини злукоутворення та його попередження. Особливості втручання при злуковій непрохідності
		Тромбоз і емболія судин брижі кишок
		Гострий апендицит
		Ускладнення гострого апендициту: апендикулярний інфільтрат, периапендикулярний абсцес, перитоніт, абсцес черевної порожнини, пілефлебіт
		Техніка операційних втручань при гострому апендициті. Лапароскопічна апендектомія
		Хірургічні захворювання печінки
		Кісти (непаразитарні та паразитарні) печінки. Лапароскопічні операції
		Абсцеси печінки. Мінінвазивні операції
		Хірургічні захворювання жовчних шляхів
		Жовчнокам'яна хвороба та її ускладнення. Холангіт: етіологія, патогенез, методи діагностики, особливості передопераційної підготовки хворих, місце ендоскопічних методів в комплексі передопераційної діагностики і лікування
		Хірургічні методи лікування при механічній жовтяниці: показання до холедохотомії, техніка її виконання та завершення; показання та техніка операцій на великому дуоденальному соску; ускладнення під час операцій на жовчних шляхах і після операції (ранні та пізні). Лапароскопічні та мінінвазивні операції
		Гострий холецистит
		Хронічний (калькульозний і безкам'яний) холецистит. Лапароскопічні операції
		Захворювання підшлункової залози
		Консервативне і хірургічне лікування гострого панкреатиту
		Ускладнення гострого панкреатиту
		Хронічний панкреатит. Кісти підшлункової залози (справжні і псевдокісти). Мінінвазивні операції
		Грижі живота
		Операційні методи лікування гриж: пахвинних, стегнових, пупкових, навколорупкових, білої лінії живота. Лапароскопічна герніопластика
		Особливості лікування післяопераційних гриж
		Невправима, защемлена грижа. Особливості хірургічного лікування
		Грижі рідкісних локалізацій і внутрішні черевні грижі (передочеревинні, позаочеревні, внутрішньоочеревні)
		Травма живота
	Травма паренхіматозних органів: печінки, селезінки	
	Травма порожнистих органів	

		Поєднана травма: живота і черепа, живота і опорно-рухового апарату
		Лапароскопія в ургентній абдомінальній хірургії
02.	Торакальна хірургія	Захворювання легень та плеври
		Абсцес і гангрена легень: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференційна діагностика, консервативні методи лікування, показання і протипоказання до хірургічного лікування та його методи; види операцій, ускладнення та їх профілактика під час операції і віддаленому післяопераційному періодах, реабілітація
		Спонтанний пневмоторакс
		Легенева кровотеча
		Плеврити. Емпієма плеври. Гострий піопневмоторакс
		Ендоскопічні та електрозварювальні технології в торакальній хірургії
		Захворювання середостіння, стравоходу і діафрагми
		Міастенія як хірургічна проблема
		Грижі діафрагми
		Опіки стравоходу
		Травма грудної клітки
		Види пневмотораксів: закритий, відкритий, напружений. Емпієма середостіння
		Травматичне ушкодження діафрагми. Операційні доступи: трансабдомінальні, трансторакальні
		Поєднана травма грудної клітки і живота. Особливості діагностики і хірургічної тактики
03		Проктологія
	Гострий парапроктит	
	Хронічний парапроктит – нориці прямої кишки.	
	Геморой, консервативне і операційне лікування	
	Травматичні ушкодження прямої кишки і промежини, діагностика. Показання до первинного зашивання ран прямої кишки і до накладання колостоми	
	Апаратні та ендоскопічні операції в проктології	
	Захворювання ободової кишки	
	Неспецифічний виразковий коліт і хвороба Крона	
	Дивертикули товстої кишки. Дивертикульоз, дивертикуліт	
	Кровотечі із нижніх відділів кишкового тракту	
04	Хірургічні захворювання ендокринних органів	Хірургічне лікування захворювань щитоподібної та паращитоподібних залоз
		Ендемічний зоб. Вузловий зоб. Аденома щитоподібної залози
		Операції на щитоподібній залозі
		Хірургічне лікування захворювань інсулярного апарату підшлункової залози
		Цукровий діабет і хірургічні захворювання, особливості передопераційної підготовки, вибору знеболення і ведення післяопераційного періоду
	Діабетична стопа	
05	Хірургічні захворювання судин	Захворювання венозної системи
		Варикозна хвороба. Ендовазальні оперативні втручання
		Тромбофлебіт і флеботромбоз нижніх кінцівок. Пост-тромбофлебітичний синдром
		Захворювання артеріальної системи
		Облітеруючий атеросклероз
	Емболія і гострий тромбоз артерій нижніх кінцівок	

06	Трансплантологія	Трансплантаційна імунологія: головний комплекс гістосумісності, його роль при трансплантації різних органів, клінічні аспекти типування тканин; імунобіологія відторгнення трансплантату (трансплантаційні антигени, розпізнавання антигенів, клітинні механізми відторгнення, роль цитокінів та їх рецепторів, види відторгнення); імуносупресія при трансплантації; імунологічний моніторинг
		Трансплантація нирки: показання та протипоказання до трансплантації нирки, підбір та підготовка хворого; гемодіаліз у підготовці хворих до трансплантації нирки, анестезіологічне забезпечення, хірургічні принципи операції трансплантації нирки від живого донора та від трупного донора; хірургічні ускладнення цих операцій; сучасна імуносупресія при трансплантації нирки; ведення хворих із трансплантованою ниркою у пізньому післяопераційному періоді; результати трансплантації нирки і перспективи розвитку в Україні
		Ортотопічна трансплантація печінки: показання та протипоказання, передопераційна підготовка пацієнтів реципієнтів і хірургічна техніка трансплантації, післяопераційні ускладнення
07	Гнійні хірургічні захворювання	<p>Рани</p> <p>Загальні дані про рани. Особливості і класифікація ран. Тактика хірурга</p> <p>Первинна хірургічна обробка рани. Рання, відтермінована, пізня хірургічна обробка рани. Загоєння рани: первинне, вторинне. Ускладнення</p> <p>Місцеві гнійні запальні процеси</p> <p>Глибокі субфасціальні і міжм'язеві флегмони кінцівок</p> <p>Флегмони заочеревинного простору і тазу</p> <p>Гнійні захворювання кисті і стопи (панариції, флегмони)</p> <p>Перитоніт і залишкові гнійники черевної порожнини</p> <p>Клініка і діагностика перитоніту</p> <p>Лікування розповсюдженого гнійного перитоніту і абдомінального сепсису</p>
08	Опіки та відмороження	<p>Гостра опікова токсемія (патогенез, клініка, лікування). Опікова септикотоксемія (патогенез, клініка, лікування)</p> <p>Лікарська допомога при великих опіках і місцеве лікування на різних стадіях опікової хвороби. Етапні некректомії і критерії готовності до трансплантації автошкіри. Застосування автогомо- і гетеротрансплантатів для закриття рани. Місцеве лікування в умовах палат з абактерійним і регульованим за температурою повітрям</p> <p>Симптоми і диференційна діагностика відморожень. Ускладнення, супутні захворювання і ушкодження при відмороженні. Фактори, що сприяють виникненню відморожень і замерзанню. Лікування при відмороженнях і замерзаннях</p>

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Навчально-методичні матеріали самостійної роботи аспірантів враховують специфіку навчальної дисципліни «Хірургія».

Рекомендації до самостійного вивчення навчального матеріалу включають вказівки щодо терміну та обсягу засвоєння матеріалу із зазначенням навчальних і наукових видань, що використовуються з цією метою, а також питання для самоконтролю, тести, контрольні завдання, вимоги і приклади оформлення самостійної письмової (дисертаційної) роботи, критерії оцінювання.

Методичні рекомендації до самостійної роботи аспірантів включають таку інформацію (залежно від форми проведення занять):

- методичні рекомендації до практичних занять – приклади розв'язування задач, варіанти задач для самостійної роботи та відповіді до них;
- методичні рекомендації до семінарських занять – тематику і методичні поради до опрацювання теоретичних питань (завдань) з акцентуванням уваги аспіранта на основних проблемних питаннях, які розглядаються, список літературних джерел, тощо;
- методичні рекомендації до дисертаційних робіт включають вимоги до змісту і структури роботи; вимоги до оформлення: тексту, графічної частини, літератури; приклади оформлення текстової і графічної частини, що базується на матеріалі навчальної дисципліни «Хірургія».

Форми та види організації самостійної роботи.

Самостійна робота аспіранта над засвоєнням навчального матеріалу з дисципліни «Хірургія» може виконуватись у бібліотеці Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, у національній медичній бібліотеці, навчальних кабінетах кафедри, комп'ютерному класі кафедри, а також в домашніх умовах.

Передбачаються такі організаційні **форми** самостійної роботи аспіранта:

- навчальна робота, яка виконується самостійно у вільний від занять та зручний для аспіранта час, як правило, поза аудиторією;
- навчальна робота, яка з урахуванням специфіки дисципліни «Хірургія», виконується в навчальних кабінетах кафедри, комп'ютерному класі кафедри;
- вдосконалення теоретичних і практичних навичок в умовах курації хворих у відділеннях лікувальної бази кафедри;
- робота аспіранта над індивідуальними завданнями під керівництвом викладача (аудиторна робота, робота з використанням комп'ютерної техніки, робота у віварію тощо);
- індивідуальні навчальні завдання з дисципліни «Хірургія», які видаються аспірантам у терміни, передбачені візиткою навчальної дисципліни і виконуються кожним аспірантом самостійно при консультуванні викладачем;

- індивідуальні навчально-дослідні завдання (ІНДЗ) – вид позааудиторної самостійної роботи аспіранта навчального, навчально-дослідницького чи експериментального характеру, які виконуються у процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу в даному семестрі в терміни, передбачені програмою навчальної дисципліни;
- робота аспіранта над виконанням дисертаційної роботи.

Найпоширенішими *видами* індивідуальних навчальних та індивідуальних навчально-дослідних завдань є:

- робота з підручниками або посібниками;
- розв’язування та складання практичних (наприклад, ситуативних) задач різного рівня складності з теми (чи модуля);
- комплексний опис будови, властивостей, функцій, явищ, об’єктів;
- анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис, історичні довідки тощо;
- розробка сценарію позаурочного навчального заходу, аналіз елементів передового педагогічного досвіду тощо;
- виготовлення колекцій, моделей, розробка схем систематизації органічного світу;
- складання індивідуальної картки фізичного розвитку, паспорту здоров’я та схем індивідуального графіка підвищення майстерності тощо;
- розробка навчальних та діагностичних тестових завдань з предмету;
- проведення діагностичних досліджень та їх інтерпретація;
- проведення експериментальних досліджень та їх інтерпретація;
- укладання конспектів практичних занять на інноваційних засадах;
- реферування іноземних текстів за фаховими темами.

Зміст самостійної роботи аспіранта з навчальної дисципліни «Хірургія» визначається робочою програмою, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача і може складатися з таких *видів роботи*:

- підготовка до аудиторних занять (лекцій, практичних, семінарських, лабораторних, співбесіди з лектором тощо);
- виконання індивідуальних завдань;
- самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни згідно робочої програми навчальної дисципліни;
- переклад іноземних текстів встановлених обсягів;
- виконання контрольних робіт аспірантами заочної форми навчання;
- підготовка і виконання завдань, передбачених програмою практичної підготовки, дисертаційних робіт тощо;
- підготовка до усіх видів контролю, в тому числі до модульних і комплексних контрольних робіт та підсумкової атестації (державних іспитів, виконання випускової кваліфікаційної роботи, виконання дисертаційної роботи);
- робота у наукових проблемних групах молодих вчених, семінарах тощо;
- участь у роботі наукових і науково-практичних конференцій, семінарів з фаху або навчальної дисципліни «Хірургія» тощо;
- виконання завдань, які базуються на використанні сучасних інформаційних технологій і комп’ютерних засобів навчання.

Методичні матеріали для самостійної роботи аспірантів передбачають можливість проведення самоконтролю з боку аспіранта. Для самостійної роботи аспіранту також рекомендується відповідна наукова та фахова монографічна і періодична література з спеціальності «Хірургія».

Матеріально-технічне й інформаційно-технічне забезпечення самостійної роботи аспіранта містить:

- навчальну і навчально-методичну літературу з хірургії;
- бібліотеку з читальним залом, укомплектованим відповідно до діючих нормативів;
- комп'ютерний клас з навчальними та контролюючими програмами з навчальної дисципліни «Хірургія» та можливість роботи в мережі Інтернет;
- навчальні кабінети, оглядові, актовий зал тощо;
- місця проходження практики (клінічні бази кафедри офтальмології) відповідно до укладених угод.

Забезпечення належних умов самостійної роботи аспіранта на складному діагностичному обладнанні, у комп'ютерному класі та інших навчальних об'єктах підвищеної небезпеки здійснюється за попередньо укладеним графіком під керівництвом наукового керівника.

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРАКТИКУМ

Невід'ємною частиною опанування навчального курсу професійної та практичної підготовки за науковою спеціальністю (спеціалізацією) в аспірантурі та поза аспірантурою є педагогічний практикум.

Мета – забезпечення формування та розвитку освітньо-прикладних компонентів викладацьких компетентностей.

Завданнями педагогічного практикуму є оволодіння навиками підготовки навчально-методичної документації, проведення аудиторних занять, організації позааудиторної роботи здобувачів вищої та/або післядипломної освіти, заходів безперервного професійного розвитку.

Педагогічний практикум проводять, як правило, на випусковій кафедрі, або на кафедрі, на якій працює науковий керівник здобувача вищої освіти.

Педагогічний практикум проходить під організаційно-методичним керівництвом науково-педагогічного працівника зазначеної кафедри, який є куратором відповідної навчальної дисципліни професійної та практичної підготовки за науковою спеціальністю (спеціалізацією), що опановує здобувач вищої освіти. Рішенням, обговореним і схваленим на засіданні кафедри, організаційно-методичне керівництво педагогічним практикумом може бути покладено на іншого науково-педагогічного працівника відповідної кафедри, в тому числі, на наукового керівника здобувача вищої освіти.

Загальний обсяг педагогічного практикуму становить 30 годин (1 кредит), що виділяються та обліковуються в межах годин самостійної роботи здобувача вищої освіти за відповідною навчальною дисципліною професійної та практичної підготовки за науковою спеціальністю (спеціалізацією).

Зміст заходів педагогічного практикуму та послідовність їх виконання визначається у індивідуальному плані педагогічного практикуму здобувача вищої освіти, що погоджується керівником педагогічного практикуму та затверджується завідувачем кафедри, на якій проводиться педагогічний практикум.

Звіт про проходження педагогічного практикуму здобувача вищої освіти погоджується керівником педагогічного практикуму, обговорюється та схвалюється на засіданні кафедри, на якій проводився педагогічний практикум, та затверджується завідувачем даної кафедри.

Форма індивідуального плану педагогічного практикуму здобувача вищої освіти, звіту про проходження педагогічного практикуму, навчально-методичних документів, що готує здобувач вищої освіти в межах виконання завдань педагогічного практикуму, визначається Альбомом форм.

Відповідальність за організацію, проведення та контроль якості педагогічного практикуму покладається на завідувача кафедри, на якій проводився педагогічний практикум, а саме: завідувача випускової кафедри або завідувача кафедри, на якій працює науковий керівник здобувача вищої освіти.

КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ

Характеристика оціночних ресурсів для поточного та проміжного контролю компетентностей.

Результати поточного та проміжного контролю компетентностей оцінюються згідно з вимогами Положення про організацію освітнього процесу в Національній медичній академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика, затвердженого вченою радою Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика (протокол № 2 від 18.02.2015 року).

Залежно від особливостей дисципліни «Хірургія» встановлені такі форми її контролю:

- поточний контроль виконаних практичних завдань, в т.ч. контрольна робота, самостійна робота та письмові модульні контрольні роботи;
- тестовий чи інші види контролю з тем (модулів);
- поточний контроль засвоєння матеріалу семінарських (практичних) занять на підставі відповідей на питання, дискусій, повідомлень, доповіді за матеріалом тем, включених до програми циклу;
- індивідуальні навчально-дослідні завдання та їх захист;
- стаття, тези, та інші публікації в наукових виданнях, опубліковані за рішенням кафедри, за підсумками науково-дослідницької роботи;
- виступи.

Технологія проведення заліку.

Контроль знань аспірантів – складова частина навчально-виховного процесу на кафедрі офтальмології.

Він здійснюється для того, щоб виявити якість засвоєних знань, умінь і навичок практичної діяльності.

Зміст контролю зумовлений дидактичними цілями і завданнями, що стоять перед вивченням навчальної дисципліни чи окремих її частин.

Поточний та підсумковий залік – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння аспірантом навчального матеріалу на підставі результатів виконання ним певних видів робіт на практичних (семінарських) заняттях. Ці результати можуть зараховуватися як підсумок поточного контролю без додаткового опитування аспірантів.

Кількість екзаменів та заліків з навчальної дисципліни «Хірургія» визначається навчальними планами.

Аспірант вважається допущеним до підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Хірургія», якщо він виконав всі види робіт, передбачені навчальним планом.

Проміжний контроль компетентностей з окремих розділів програми проводяться після закінчення їх вивчення, до початку підсумкового контролю. Заліки приймаються викладачами, які проводили практичні, семінарські та інші заняття в навчальній групі або читали лекції з даної дисципліни.

Залік виставляється за результатами роботи аспіранта протягом навчання (виконання аспірантом індивідуальних завдань та контрольних робіт, виступів на семінарських заняттях та оцінок поточного контролю), якщо він отримав рейтинг з дисципліни не менше 0,6 від максимально можливого значення (рейтингової шкали).

Якщо аспірант не отримав залік за рейтингом, залік виставляється за результатами виконання ним залікової контрольної роботи або підсумкової співбесіди.

За наявності поважних причин (хвороба, сімейні обставини та ін.), що документально підтверджені, окремим аспірантам може встановлюватись індивідуальний графік складання заліків.

Аспірант не допускається до підсумкового контролю з дисципліни «Хірургія», якщо він не виконав усіх видів робіт, завдань (комп'ютерні практикуми, курсові, реферати, аналітичні огляди та ін.), які передбачені робочим навчальним планом з навчальної дисципліни «Хірургія», або має незадовільні оцінки з проміжного контролю за розділами дисципліни.

Технологія організації і проведення заліку охоплює такі аспекти:

- ознайомлення аспірантів із програмою проведення заліку, яка містить перелік вузлових питань дисципліни та літературу, що аспіранти можуть використати у процесі підготовки до заліку;
- ознайомлення аспірантів з методикою проведення заліку. Залік проводиться за заліковими білетами; використовуються різні методи перевірки: усна, письмова, тестова (з використанням комп'ютерів) і на паперових носіях.

Оціночні ресурси для поточного та підсумкового контролю засвоєння знань.

Демократизація освіти в Україні вимагає відмовитися не лише від контролю знань, умінь і навичок, а й від рутинних форм стимулювання аспірантів за допомогою оцінок. Необхідні інші підходи. У системі діагностування оцінка як засіб стимулювання набуває нової якості.

Передусім результати діагностування, в якому можуть бути використані оціночні судження (*бали*), сприяють самовизначенню, самоактуалізації аспірантів. А це в нових соціально-економічних умовах конкурентного суспільства стає важливим чинником.

Доповнюючись принципом добровільного навчання, а отже, й контролю, оцінка переростає у засіб раціонального визначення особистого рейтингу – показника значущості (ваги) людини в цивілізованому суспільстві.

Таким чином, на кафедрі офтальмології запроваджений **контроль** – з'ясування, вимірювання й оцінювання знань, умінь і навичок аспірантів за **бальною шкалою**.

З'ясування й вимірювання – *перевірка*, - складовий компонент контролю, провідна функція якого є забезпечення зворотного зв'язку між педагогом та аспірантом, отримання викладачем об'єктивної інформації про рівень засвоєння навчального матеріалу, своєчасне виявлення недоліків і прогалин у знаннях.

Окрім перевірки, контроль містить у собі оцінювання (як процес) і оцінку (як результат) перевірки. Підставою для *оцінювання* успішності аспірантів є підсумки (результати) контролю.

Оцінка – важливий засіб стимулювання навчання, позитивної мотивації, впливу на особистість.

На кафедрі офтальмології використовуються такі **методи контролю** знань, умінь і навичок, як:

- систематичне спостереження за аспірантами у процесі навчання;
- індивідуальне та фронтальне опитування (усне та письмове);
- контрольна і самостійна робота (практична, тощо);
- тестовий контроль (комп'ютерний).

1. Спостереження. Хоча результати спостереження за навчальною діяльністю аспірантів викладачі не фіксують в офіційних документах (журналах чи відомостях), однак вони надзвичайно цінні для своєчасної корекції навчального процесу, здійснення індивідуальних та диференційованих підходів до навчання аспірантів. Спостерігаючи за роботою аспірантів на семінарських і практичних заняттях, викладачі кафедри складають уявлення про те, наскільки плідно проходить їхня самостійна підготовка, якою мірою в них розвинуті пізнавальні можливості і творчі здібності, самостійність в оволодінні знаннями, мотивація учіння. Значну роль при цьому відіграють індивідуальні консультації, на яких в довірливій бесіді викладачі не тільки виявляють негативні фактори, а й здійснюють профілактичні заходи щодо попередження низької успішності.

2. Індивідуальне опитування – це перевірка знань, умінь і навичок у конкретного аспіранта, співпраця на рівні «викладач – аспірант». Викладач, уникаючи пасивності інших аспірантів, які не підлягають опитуванню, викорис-

товують комбіноване (змішане) опитування, за допомогою якого охоплюється кілька аспірантів (одночасні самостійні роботи, тощо).

3. Фронтальне опитування дає можливість викладачу за досить короткий термін перевірити рівень знань у великій кількості аспірантів, включаючи їх в активну навчально-пізнавальну діяльність, систематизувати, узагальнити й підсумувати вивчене. Використання методу опитування сприяє повторенню, систематизації і узагальненню вивченого раніше матеріалу.

4. Усне опитування – найпоширеніший метод контролю знань аспірантів, суть якого полягає в постановці перед ними запитань за змістом навчального матеріалу, що виноситься для контролю, та оцінюванні їхніх відповідей. Усне опитування проводиться в різних формах (індивідуальне, фронтальне). Викладач безпосередньо спілкується з аспірантом, виявляє рівень його знань, ставить додаткові, перевірочні запитання.

5. Письмовий контроль – дає можливість викладачам одночасно перевірити знання, уміння та навички аспірантів однієї чи декількох груп. Цей метод, відрізняючись простотою застосування, дозволяє викладачам економніше використовувати навчальний час, досягати єдності вимог, індивідуалізувати їх. Крім того, письмові роботи дають можливість виявляти уміння логічно, послідовно і стисло висловлювати свої думки на аркуші паперу. Варто також зазначити, що письмові контрольні роботи аспірантів оцінюються з вищою об'єктивністю, ніж результати усного опитування, тому що викладачі не обмежені часом. До недоліків цього методу відносять такі: відсутність живого контакту викладача з аспірантами, цілеспрямованих впливів на зміст їхньої навчальної праці, що в цілому знижує виховну функцію контролю; успіхи і помилки чи неточності аспіранта, зафіксовані в контрольній роботі, ніби «віддаляють» від нього час до повідомлення результатів, що не дозволяє мобільно проводити корекцію знань, як при усному опитуванні; письмовий контроль, будучи трудомістким, вимагає копіткої роботи викладачів як з підготовки індивідуальних завдань, так і в забезпеченні самостійного їх виконання аспірантами.

Питання для самостійних і контрольних робіт розробляються на основі предметних програм і змісту підручників. Вони бувають різні за рівнем складності, починаючи з репродуктивних і закінчуючи проблемно-пошуковими, творчими; відповіді на поставлені питання виявляють уміння аспірантів застосовувати набуті знання в практичній діяльності.

6. Графічна перевірка – використовується переважно при вивченні можливостей графічного оформлення дисертаційного матеріалу, практикуми з обробки результатів тощо. Форми графічної перевірки знань, умінь та навичок аспірантів дуже різноманітні: креслення, схеми процесів, побудова діаграм, розробка проектів тощо. Крім перевірки теоретичних знань, графічні контрольні роботи дозволяють викладачам виявити в аспірантів вміння та навички узагальнювати, класифікувати вивчений матеріал, просторову уяву, спеціальні вміння та ін. Завдяки тому, що кожен аспірант виконує

індивідуальне завдання, цей метод контролю сприяє розвитку їхньої пізнавальної самостійності, наполегливості, вихованню сумлінності, відповідальності. Оцінювання графічних робіт проходить у вигляді співбесіди з викладачем, де аспірант захищає виконану роботу, а викладач вказує на позитивні та негативні аспекти графічних робіт та виставляє оцінку в журнал. Іншою формою оцінювання графічних робіт аспірантів є їх публічний аналіз та обговорення. Для цього усі графічні роботи аспірантів (презентації) за темою чи модулем навчальної програми заслуховуються на конференції, тут важливим стає порівняння й оцінка аспірантами власних та робіт своїх одногрупників.

7. Практичний контроль умінь та навичок – здійснюється через контрольні завдання, які вимагають виконання аспірантами певних дій, операцій, діагностичних обстежень. У практичні завдання викладачі інколи вводять запитання, які вимагають теоретичного обґрунтування виконуваних робіт. Практичний контроль знань дозволяє перевірити уміння і навички аспірантів виконувати певні діагностичні маніпуляції, оперативних втручань тощо.

8. Програмоване опитування – полягає в доборі однакових (стандартних) за складністю та кількістю питань для всієї групи. Цей вид опитування може бути безмашинним (аспірантам роздаються картки для безмашинного контролю) або машинним (з допомогою комп'ютерів).

9. Тестовий контроль – найбільш популярний метод діагностики освітньо-кваліфікаційного рівня підготовки аспірантів з спеціальності «Офтальмологія».

Оціночні ресурси для проміжної атестації за підсумками засвоєння дисципліни.

Контроль професійних знань і вмінь, що передбачає попередню підготовку аспіранта з дисципліни.

Рівень знань характеризується об'ємом, глибиною і ступенем засвоєння теоретичного матеріалу аспірантами з дисципліни «Офтальмологія», а також умінням пов'язати теорію з розв'язанням практичних завдань, пошуком нових знань, умінням захищати і обґрунтовувати висунуті положення, знанням літератури з даної дисципліни і оцінюється викладачем.

Планові результати навчання з дисципліни.

Результатом навчання в аспірантурі з спеціальності «Хірургія» є засвоєння загальнопрофесійних, спеціалізовано-професійних, дослідницьких, аналітичних компетенцій задля досягнення рівня знань та вмінь відповідно до кваліфікаційних вимог для отримання ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 14.01.03 «Хірургія».

Загально-професійні компетенції:

Компетентність виконувати оригінальні дослідження в медицині та досягати наукових результатів, що створюють нові знання, із звертанням особливої уваги до актуальних задач/проблем та використанням новітніх наукових методів. Здатність планувати проведення клінічного та

експериментального дослідження, обирати сучасні методологічні підходи до оцінки результатів, здійснювати статистичний аналіз результатів. Здатність здійснювати аналіз наукової літератури (вітчизняної та зарубіжної), створити та оформити огляд літератури (мета аналіз). Здатність провести аналіз результатів наукових досліджень та оформити їх у вигляді наукової публікації/виступу українською та англійською мовами.

Спеціалізовано-професійні компетенції:

- здатність застосовувати знання фундаментальних основ, сучасних досліджень проблем і тенденцій медицини у комплексному аналізі явищ і процесів, що виникають в Україні та інших країнах світу;
- здатність відокремлювати структурні елементи, що складають теоретичну та емпіричну основу системи знань зі спеціальності 14.01.03 «Хірургія»;
- здатність виділити та зафіксувати провідний клінічний симптом або синдром патологічного стану чи захворювання; шляхом співставлення зі стандартами, використовуючи попередні дані анамнезу хворого та дані огляду хворого, на основі провідного клінічного симптому або синдрому, використовуючи знання про орган зору, його складові, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення поставити найбільш вірогідний або синдромний діагноз захворювання;
- здатність використовуючи найбільш вірогідний або синдромний діагноз, дані лабораторного та інструментального обстеження органа зору пацієнта, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення, за певним алгоритмом, здійснювати диференціальну діагностику захворювань для тематичних напрямків зі спеціальності 14.01.03 «Хірургія»;
- здатність на підставі даних про зміни органа зору певних контингентів населення та про наявність впливу на нього навколишнього середовища, використовуючи існуючі методи, в межах первинної медико-санітарної допомоги населенню здійснювати систему санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів щодо: профілактики сліпоти та слабобачення; первинної профілактики захворювань і травм органа зору; пропаганди здорового способу життя;
- здатність в умовах лікувальної установи, використовуючи узагальнену процедуру оцінки стану органа зору пацієнта, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, формувати диспансерні групи хворих; сформувати групи здорових людей, що підлягають диспансерному нагляду (новонароджені, діти, підлітки, вагітні, представники професій, що мають проходити обов'язковий диспансерний огляд);

Дослідницькі компетентності:

- володіння сучасними методами наукового дослідження, в тому числі пошуку інформації в літературі, розрізнення первинних і вторинних джерел, використання традиційних та новітніх інформаційно-комунікаційних технологій;

- здатність до використання сучасного наукового обладнання та інноваційних технологій у галузі медицини;
- компетентність інтерпретувати результати експериментів та брати участь у дискусіях із досвідченими науковцями стосовно наукового значення та потенційних наслідків отриманих результатів.

Аналітичні компетентності:

- здатність проводити науковий аналіз результатів досліджень і використовувати їх в практичній діяльності;
- здатність осмислення своїх власних припущень та перевірки зроблених іншими припущень, що вважаються доведеними, у галузі медицини;
- здатність до формулювання концепції в результаті читання, дослідження, обговорення і мозкового штурму у високо спеціалізованій, присвяченій певній темі роботі академічного або професійного спрямування;
- здатність до виявлення зв'язків між сучасними концепціями медичної науки, наведення доказів та/або інших аргументів, що спростовують ці докази;
- здатність до включення нових висновків в існуючі знання щодо використання засобів діагностики, профілактики та лікування у різних груп населення.

ПЕРЕЛІК

**компетентностей відповідно до нормативної навчальної дисципліни
«Хірургія» за спеціальністю 14.01.03 «Хірургія»;**

№ п/п	Назва
Загальнопрофесійні компетентності	
1.	Здатність виконувати оригінальні дослідження в хірургії та досягати наукових результатів, що створюють нові знання, із звертанням особливої уваги до актуальних задач/проблем та використанням новітніх наукових методів.
2.	Здатність планувати проведення клінічного та експериментального дослідження, обирати сучасні методологічні підходи до оцінки результатів, здійснювати статистичний аналіз результатів.
3.	Здатність здійснювати аналіз наукової літератури (вітчизняної та зарубіжної), створити та оформити огляд літератури (мета аналіз).
4.	Здатність провести аналіз результатів наукових досліджень та оформити їх у вигляді наукової публікації/виступу.
Спеціалізовано-професійні компетентності	
5.	Здатність застосовувати знання фундаментальних основ, сучасних досліджень проблем і тенденцій фармації у комплексному аналізі явищ і процесів, що виникають в Україні та інших країнах світу.
6.	Здатність відокремлювати структурні елементи, які складають теоретичну та емпіричну основу системи знань зі спеціальності 14.01.03 «Хірургія».
7.	Здатність розробляти теоретичні основи нових оперативних втручань, класифікацій.
8.	Здатність до обґрунтування доцільності застосування нових різновидів

	апаратури при певних операціях
9.	Здатність теоретично та експериментально обґрунтувати нові процеси, які відбуваються при застосуванні апаратури, що раніше не застосовувалась
10.	Здатність розробляти нові і вдосконалювати наявні підходи до діагностики і лікування хірургічних захворювань
11.	Здатність до наукового обґрунтування, розроблення та вдосконалення нормативно-технічної документації на дослідження
12.	Здатність до розробки нових і вдосконалення наявних оперативних втручань, класифікацій.
13.	Фундаментальні та прикладні дослідження у сфері матеріально-технічного, фінансового інтелектуального й інформаційного забезпечення хірургії. Оцінка соціально-економічної ефективності впровадження досягнень науково-технічного прогресу та заходів, спрямованих на підвищення якості життя пацієнтів.
14.	Здатність до фундаментальних та прикладних досліджень щодо обґрунтування галузевих програм, нормативно-правового регулювання й оптимізації хірургічного забезпечення населення, контингентів хворих за окремими нозологічними формами; наукове обґрунтування адаптивного управління організаціями хірургічної галузі на основі аналізу їх діяльності, використання теорії управління, фінансів, інвестицій, маркетингу, логістики, належної виробничої й аптечної практики.
15.	Здатність досліджувати етичні аспекти та фактори макро- і мікросередовища у діяльності хірургічних клінік.
16.	Здатність проводити хірургічний маркетинг. Маркетингові дослідження хірургічних втручань як життєво необхідного товару, Асортиментна, збутова та комунікаційна політика. Хірургічне товарознавство.
17.	Здатність науково обґрунтовувати соціально-економічні механізми хірургічного забезпечення в умовах страхової медицини. Організаційні дослідження в галузі хірургії. Дослідження щодо створення, клінічних випробувань і раціонального використання апаратури, матеріалів. Хірургічне ціноутворення.
18.	Здатність до методичного, організаційного обґрунтування розвитку інформаційних і комп'ютерних технологій у хірургії.
19.	Здатність до фундаментальних та прикладних досліджень зовнішньоекономічної діяльності в галузі хірургії, зокрема стратегії хірургічного маркетингу, менеджмента та логістики.
20.	Здатність удосконалення форм і методів організації та управління хірургією. Оптимізація забезпечення лікарськими засобами та виробами медичного призначення населення в умовах надзвичайних ситуацій.
21.	Здатність до організаційних досліджень в галузі хірургії та медичного права.
22.	Здатність оптимізації управління трудовими ресурсами хірургічної галузі: кадрове забезпечення, прогнозування, ротація, підготовка та перепідготовка, підвищення кваліфікації й атестація хірургічних кадрів, зокрема викладачів і професорсько-викладацького складу закладів медичної освіти.

23.	Здатність аналізувати історичні аспекти розвитку хірургії: правові, етичні, технологічні, нормативні та інші чинники регулювання діяльності медичних хірургічних закладів у вітчизняному та міжнародному досвіді.
Дослідницькі компетентності	
24.	Володіння сучасними методами наукового дослідження, в тому числі пошуку інформації в літературі, розрізнення первинних і вторинних джерел, використання традиційних та новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.
25.	Здатність до використання сучасного наукового обладнання та інноваційних технологій у галузі хірургії.
26.	Компетентність інтерпретувати результати експериментів та брати участь у дискусіях із досвідченими науковцями стосовно наукового значення та потенційних наслідків отриманих результатів.
27.	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
Аналітичні компетентності	
28.	Здатність проводити науковий аналіз результатів досліджень і використовувати їх в практичній діяльності.
29.	Здатність осмислення своїх власних припущень та перевірки зроблених іншими припущень, які вважаються доведеними у галузі медицини.
30.	Здатність до формулювання ідей концепції в результаті читання, дослідження, обговорення і мозкового штурму у високо спеціалізованій, присвяченій певній темі роботі академічного або професійного спрямування.
31.	Здатність до виявлення зв'язків між сучасними концепціями медичної науки, наведення доказів та/або інших аргументів, що спростовують ці докази.
32.	Здатність до включення нових висновків в існуючі знання щодо використання засобів діагностики, профілактики та лікування у різних груп населення.

Планові результати навчання з дисципліни, співвіднесені з компетентностями.

Відповідно до вимог освітньо-наукової програми очікується, що в результаті успішного навчання за програмою, поряд із іншими професійними навиками, здобувач ступеня доктора філософії повинен володіти наступними компетентностями:

**КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА
ЗДОБУВАЧА СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ (PhD),
який закінчив навчання з нормативної навчальної дисципліни «Хірургія»
за спеціальністю 14.01.03 «Хірургія»**

№ п/п	Назва	Знання	Уміння
Загальнопрофесійні компетентності			
1.	Здатність виконувати оригінальні дослідження в хірургії та досягати наукових результатів, що створюють нові знання, із звертанням особливої уваги до актуальних задач/проблем та використанням новітніх наукових методів.	+	+
2.	Здатність планувати проведення клінічного та експериментального дослідження, обирати сучасні методологічні підходи до оцінки результатів, здійснювати статистичний аналіз результатів.	+	+
3.	Здатність здійснювати аналіз наукової літератури (вітчизняної та зарубіжної), створити та оформити огляд літератури (мета аналіз).	+	+
4.	Здатність провести аналіз результатів наукових досліджень та оформити їх у вигляді наукової публікації/виступу.	+	+
Спеціалізовано-професійні компетентності			
5.	Здатність застосовувати знання фундаментальних основ, сучасних досліджень проблем і тенденцій фармації у комплексному аналізі явищ і процесів, що виникають в Україні та інших країнах світу.	+	+
6.	Здатність відокремлювати структурні елементи, які складають теоретичну та емпіричну основу системи знань зі спеціальності 14.01.03 «Хірургія».	+	+
7.	Здатність розробляти теоретичні основи нових оперативних втручань, класифікацій.	+	+
8.	Здатність до обґрунтування доцільності застосування нових різновидів апаратури при певних операціях	+	+
9.	Здатність теоретично та експериментально обґрунтувати нові процеси, які відбуваються при застосуванні апаратури, що раніше не застосовувалась	+	+
10.	Здатність розробляти нові і вдосконалювати наявні підходи до діагностики і лікування хірургічних захворювань	+	+
11.	Здатність до наукового обґрунтування, розроблення та вдосконалення нормативно-технічної документації на дослідження	+	+
12.	Здатність до розробки нових і вдосконалення наявних оперативних втручань, класифікацій.	+	+
13.	Фундаментальні та прикладні дослідження у сфері матеріально-технічного, фінансового інтелектуального й інформаційного забезпечення хірургії. Оцінка соціально-економічної ефективності впровадження досягнень науково-технічного прогресу та заходів,	+	+

	спрямованих на підвищення якості життя пацієнтів.		
14.	Здатність до фундаментальних та прикладних досліджень щодо обґрунтування галузевих програм, нормативно-правового регулювання й оптимізації хірургічного забезпечення населення, контингентів хворих за окремими нозологічними формами; наукове обґрунтування адаптивного управління організаціями хірургічної галузі на основі аналізу їх діяльності, використання теорії управління, фінансів, інвестицій, маркетингу, логістики, належної виробничої й аптечної практики.	+	+
15.	Здатність досліджувати етичні аспекти та фактори макро- і мікросередовища у діяльності хірургічних клінік.	+	+
16.	Здатність проводити хірургічний маркетинг. Маркетингові дослідження хірургічних втручань як життєво необхідного товару, Асортиментна, збутова та комунікаційна політика. Хірургічне товаровознавство.	+	+
17.	Здатність науково обґрунтовувати соціально-економічні механізми хірургічного забезпечення в умовах страхової медицини. Організаційні дослідження в галузі хірургії. Дослідження щодо створення, клінічних випробувань і раціонального використання апаратури, матеріалів. Хірургічне ціноутворення.	+	+
18.	Здатність до методичного, організаційного обґрунтування розвитку інформаційних і комп'ютерних технологій у хірургії.	+	+
19.	Здатність до фундаментальних та прикладних досліджень зовнішньоекономічної діяльності в галузі хірургії, зокрема стратегії хірургічного маркетингу, менеджмента та логістики.	+	+
20.	Здатність удосконалення форм і методів організації та управління хірургією. Оптимізація забезпечення лікарськими засобами та виробами медичного призначення населення в умовах надзвичайних ситуацій.	+	+
21.	Здатність до організаційних досліджень в галузі хірургії та медичного права.	+	+
22.	Здатність оптимізації управління трудовими ресурсами хірургічної галузі: кадрове забезпечення, прогнозування, ротація, підготовка та перепідготовка, підвищення кваліфікації й атестація хірургічних кадрів, зокрема викладачів і професорсько-викладацького складу закладів медичної освіти.	+	+
23.	Здатність аналізувати історичні аспекти розвитку хірургії: правові, етичні, технологічні, нормативні та інші чинники регулювання діяльності медичних хірургічних закладів у вітчизняному та міжнародному досвіді.	+	+
Дослідницькі компетентності			
24.	Володіння сучасними методами наукового дослідження, в тому числі пошуку інформації в літературі, розрізнення первинних і вторинних джерел, використання традиційних та новітніх	+	+

	інформаційно-комунікаційних технологій.		
25.	Здатність до використання сучасного наукового обладнання та інноваційних технологій у галузі хірургії.	+	+
26.	Компетентність інтерпретувати результати експериментів та брати участь у дискусіях із досвідченими науковцями стосовно наукового значення та потенційних наслідків отриманих результатів.	+	+
27.	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	+	+
Аналітичні компетентності			
28.	Здатність проводити науковий аналіз результатів досліджень і використовувати їх в практичній діяльності.	+	+
29.	Здатність осмислення своїх власних припущень та перевірки зроблених іншими припущень, які вважаються доведеними у галузі медицини.	+	+
30.	Здатність до формулювання ідей концепції в результаті читання, дослідження, обговорення і мозкового штурму у високо спеціалізованій, присвяченій певній темі роботі академічного або професійного спрямування.	+	+
31.	Здатність до виявлення зв'язків між сучасними концепціями медичної науки, наведення доказів та/або інших аргументів, що спростовують ці докази.	+	+
32.	Здатність до включення нових висновків в існуючі знання щодо використання засобів діагностики, профілактики та лікування у різних груп населення.	+	+

РЕСУРСИ САМОНАВЧАННЯ

Ресурсами самонавчання для підготовки аспірантів, які допоможуть оволодіти спеціальністю 14.01.03 «Хірургія» для підготовки докторів філософії (PhD) та підвищення рівня знань та навичок досвідченого спеціаліста хірургів є:

1. <http://mon.gov.ua/> – офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України;
2. <http://nmapo.edu.ua/index.php/uk/> – офіційний сайт Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика;
3. <http://president.gov.ua> – офіційний веб-сайт Президента України;
4. <http://rada.gov.ua/> – офіційний портал Верховної Ради України;
5. <http://www.kmu.gov.ua/> – Урядовий портал, єдиний веб-портал органів виконавчої влади України;
6. <http://www.moz.gov.ua/ua/portal/> – офіційний веб-сайт Міністерства охорони здоров'я України;

7. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського;
8. <http://www.nplu.org/> – Національна Парламентська бібліотека України;
9. <http://www.who.int/> – офіційний веб-сайт Всесвітньої організації охорони здоров'я.
10. <http://erassociety.org/>
11. <http://www.espen.org/>
12. <http://onlinelibrary.wiley.com/>
13. www.elsevier.com/books-and-journals
14. <http://link.springer.com/search?facet-discipline=%22Medicine%22>
15. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed>
16. <http://www.clinicalnutritionjournal.com/>
17. <http://www.cancer.gov/>
18. <http://www.cancer.net/>
19. <http://jco.ascopubs.org/>
20. <http://jop.ascopubs.org/>
21. <http://www.pubpdf.com/>
22. <http://www.websurg.com/>
23. <http://www.cochrane.org/>
24. <http://www.wjgnet.com/>
25. <http://www.nejm.org/>
26. <https://www.omicsonline.org/>
27. <http://radiopaedia.org/>
28. <http://cancerres.aacrjournals.org/>
29. <http://www.ijcem.com/>
30. <http://www.surgukraine.com.ua/>
31. <http://hirurgiya.com.ua/>
32. <http://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/surgery/index>
33. <http://www.clinicaloncology.com.ua/>
34. <http://heartandvessels.com.ua/>
35. <https://www.mediasphera.ru/journal/endoskopicheskaya-khirurgiya>
36. <https://www.mediasphera.ru/journal/khirurgiya-zhurnal-im-n-i-pirogova>
37. <https://www.mediasphera.ru/journal/onkologiya-zhurnal-im-p-a-gertsena>

38.<https://www.mediasphera.ru/journal/flebologiya>

39.<https://www.mediasphera.ru/issues/kardiologiya-i-serdechno-sosudistaya-khirurgiya>

40.<https://pressa.ru/ru/magazines/vestnik-hirurgii-imeni-iigrekova#/>

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Обов'язкова література:

1. Годлевський А.І., Саволук С.І.. Діагностика та моніторинг ендотоксикозу у хірургічних хворих// Вінниця, «Нова книга» - 2015 – 230с.
2. Бондарев В.І., Бондарев Р.В., Васильєв О.О. та ін., за ред. проф. Кондратенко П.Г. Хірургія: підручник // Київ-Медицина, 2009. – 968с.+кольоров. вкл. 3бс.
3. Литтманн И. Брюшная хирургия. - Будапешт, 1970, 567 с.
4. Паршиков ВВ, Федаев АА. Протезирующая пластика брюшной стенки в лечении вентральных и послеоперационных грыж: классификация, терминология и технические аспекты (обзор). СТМ. 2015;7(2):138-52. doi: 10.17691/Stm2015.7.2.19
5. Стандарти організації та професійноорієнтовані протоколи надання медичної допомоги хворим з невідкладною хірургічною патологією органів живота // Усенко О.Ю., Білоус Г.В., Путинцева Г.Й. Хірургія. 3-тє видання // Київ – ВСВ «Медицина» - 2015 – 416с.
6. Шалимов А.А., Радзиховский А.П. Атлас операцій на органах пищеварения (в двух томах).-Киев.-Наукова думка.-2005 – 626с.
7. Хірургія: підручник / за ред. проф. П.Г. Кондратенко. – К.: Медицина, 2009. – 968 с.
8. Хірургія: Підручник, том III (базовий підручник для первинної спеціалізації з хірургії), книга 1 / За ред. Березницького Я.С., Захараша М.П., Мішалова В.Г. - Дніпропетровськ: РВА"Дніпро-VAL", 2011. - 779 с.
9. Хірургія: Підручник, том III (базовий підручник для первинної спеціалізації з хірургії), книга 2 (клінічна хірургія) / За ред. Березницького Я.С., Захараша М.П., Мішалова В.Г. – Дніпропетровськ: РВА "Дніпро-VAL", 2011. – 782 с.
- 10.Хірургія: Підручник, том III (базовий підручник для первинної спеціалізації з хірургії), книга 3 (суміжні спеціальності для хірурга-інтерна) / За ред. Дзяка Г.В. – Дніпропетровськ: РВА "Дніпро-VAL", 2011. – 827с.
- 11.Госпитальная хирургия. Синдромология: учебное пособие / под ред. Н.О. Миланова, Ю.В. Бирюкова, Г.В. Синявина. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2013. – 440 с.

- 12.Ильченко А.А. Болезни желчного пузыря и желчных путей. – М.: МИА, 2011. – 880 с.
- 13.Неотложная хирургия органов брюшной полости / под ред. П.Г. Кондратенко, В.И. Русина. – Д.: Заславский, 2013. – 720 с.
- 14.Рациональная инфузионная терапия / под ред. В.И. Черния. – Д.: Заславский, 2012. – 184 с.
- 15.Стандарти організації та професійно орієнтовані протоколи надання медичної допомоги хворим з невідкладною хірургічною патологією органів живота / за ред. Я.С. Березницького, П.Д. Фомина. – К.: Доктор-Медіа, 2010. – 470 с.
- 16.Шальков Ю.Л. Кишечные швы и анастомозы в хирургической практике. – Х.: Бинном, 2013. – 208 с.
- 17.Жебровский В.В. Осложнение в хирургии живота: Руководство для врачей / В.В. Жебровский, А.Д. Тимошин, С.В. Готье и др. – М.: ООО „Медицинское информационное агентство“, 2006. – 448с.
- 18.Желчеотводящие анастомозы в билиарной хирургии / В.М. Копчак, И.В. Хомяк, В.Г. Мишалов и др. – К.: Лига – Информ, 2004. – 123 с.
- 19.Кисты и кистозные опухоли поджелудочной железы / Ничитайло М., Снопок Ю., Булик И.К.: ЧАО Полиграфкнига, 2012. – 544 с.
- 20.Козлов В.К. Сепсис: этиология, Иммунопатогенез, концепция иммунотерапии. – К.: «АННА - Т», 2007. – 296с.
- 21.Кондратенко П.Г., Губергриц Н.Б., Элин Ф.Э., Смирнов Н.Л. Клиническая колопроктология: Руководство для врачей. – Х.: Факт, 2006. – 385 с.
- 22.Кондратенко П.Г., Васильев А.А., Конькова М.В. Острый панкреатит.– Донецк, 2008.–352с.
- 23.Кондратенко П.Г., Смирнов Н.Л., Раденко Е.Е. Острое кровотечением в просвет органов пищеварительного канала: Практическое руководство. – Донецк, 2006. – 420 с.
- 24.Кондратенко П.Г., Соболев В.В. Хирургическая инфекция: Практическое руководство. – Донецк, 2007. – 512 с.
- 25.Малярчук В.И., Климов А.Е., Пауткин Ю.Ф. Билиопанкреатодуоденальный рак: Монография. – М.: Изд-во РУДН, 2006. – 444с.
- 26.Ничитайло М.Е., Скумс А.В. Повреждения желчных протоков при холецистэктомии и их последствия: [Монография]. – К.: Макком, 2006. – 344 с.
- 27.Ничитайло М.Е., Пилмурняк А.А. Острый послеоперационный панкреатит. – Хмельницкий, 2011. – 392 с.
- 28.Патютко Ю.И., Котельников А.Г. Хирургия рака билиопанкреатодуоденальной зоны. – М.: ИД Медицина, 2007. – 448 с.
- 29.Перитонит: Практическое руководство / Под ред.. В.С. Савельева, Б.Р. Гельфанда, М.И. Филимонова. – М.: Литтерра, 2006. – 208 с.
- 30.Пронін В.О., Бойко В.В. Патологія червоподібного відростка та апендектомія. – Х.: СІМ, 2007. – 271 с.
- 31.Слепцов И.В., Черников Р.А. Узлы в хирургии. – СПб: Салит-Медкнига, 2004. – 112 с.
- 32.Руководство по неотложной хирургии органов брюшной полости / Под ред. В.С. Савельева. – М.: Триада-Х, 2005. – 640с.

33. Русин В.І., Болдіжар О.О., Русин А.В., Болдіжар П.О., Румянцев К.Є. Гострий панкреатит. Псевдокісти підшлункової залози. – Ужгород: ВЕТА Закарпаття, 2006. – 204с.
34. Русин В.І., Сипливий В.О., Русин А.В., Береснєв О.В., Рум'янцев К.Є. Декомпенсований цироз печінки. – Ужгород, 2006. – 229с.
35. Савельєв В.С., Филимонов В.И., Бурневич С.З. Панкреонекроз. – М.: ООО „Медицинское информационное агентство”, 2008. – 264 с.
36. Сидорчук Р.І. Абдомінальний сепсис. – Чернівці: Вид-во БДМУ, 2006. – 482 с.
37. Шальков Ю.Л., Гамидов А.Н. Спаечный синдром. – Харьков: Коллегиум, 2010. – 244 с.
38. Шевчук М.Г., Ткачук О.Л., Шевчук І.М. Постдекомпресійні дисфункції печінки у хворих на обтураційну жовтяницю. – Івано-Франківськ: ІФДМУ, 2006. – 212 с.
39. Экстренная хирургия желчных путей / Руководство для врачей / Под ред. профессора П.Г. Кондратенко. – Донецк: ООО „Лебедь”, 2005. – 434 с.
40. Хирургия поврежденной печени / под ред. В.В. Бойко. – Х., 2007. – 240 с.
41. Закрытая травма живота / В.В. Бойко, М.Г. Кононенко. – Х., 2008. – 528 с.
42. Минимально инвазивная хирургия патологии желчных протоков / М.Е. Ничитайло, В.В. Грубник, А.Л. Ковальчук и др. – К.: Здоров'я, 2005. – 424 с.
43. Видеоэндоскопическая диагностика и минимально инвазивная хирургия холелитиаза / под ред. М.Е. Ничитайло. – К.: ВСИ "Медицина", 2013. – 296 с.
44. Перитоніт – одвічна проблема невідкладної хірургії / Монографія / за ред. В.П. Польового, В.В. Бойко, Р.І. Сидорчука. – Чернівці: Медуніверситет, 2012. – 376 с.
45. Диагностическая лапароскопия / Н.Е. Чернеховская, В.Г. Андреев, А.В. Поваляев. – М.: МЕДпресс-информ, 2009. – 136 с.
46. Оперативная лапароскопия. Н.Е. Чернеховская, В.Г. Андреев, А.В. Поваляев. – М.: «МЕДпрессинформ», 2010. – 190 с.

Нормативні документи:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – ст. 144.
3. Господарський процесуальний кодекс України від 06 листопада 1991 р. № 1798-XII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6. – ст. 56.
4. Кодекс законів по працю України від 10 грудня 1971 р. № 322-VIII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – № 50. – Додаток до номеру.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р. № 8073-X (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – ст. 1122.

6. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – ст. 131.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9-10. – ст. 88.
8. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – ст. 356.
9. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40, /40-42/. – ст. 492.
10. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – ст. 19.
11. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України від 19 жовтня 2017 р. № 2168-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 5. – ст. 31.
12. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – ст. 314.
13. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – ст. 275.
14. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2014.. – № 49. – ст. 2056.
15. Про захист персональних даних: Закон України від 01 червня 2010 р. № 2297-VI (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 34. – ст. 481.
16. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 р. № 1023-XII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 30. – ст. 379.
17. Про звернення громадян: Закон України 02 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – ст. 257.
18. Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 р. № 2657-XII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – ст. 650.
19. Про лікарські засоби : Закон України від 04 квіт.1996 р. № 123/96-ВР (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 22. – ст. 86.
20. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02 березня 2015 р. № 222-VIII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 23. – ст. 158.

21. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори Закон України від 12 лютого 1995 р. № 60/95-ВР (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 10. – ст. 60.
22. Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 3. – ст. 25.
23. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. № 2694-XII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – ст. 668.
24. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 49 Конституції України "у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно" (справа про безоплатну медичну допомогу): Рішення Конституційного Суду України від 29 травня 2002 року № 10-рп/2002 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 23 – ст. 1132.
25. Наказ МОЗ №1422 від 29.12.2016 «Зміни до методики розробки та впровадження медичних стандартів (уніфікованих клінічних протоколів) медичної допомоги на засадах доказової медицини».
26. Наказ МОЗ України № 33 від 23.02.2000 «При штатні нормативи та типові штати закладів охорони здоров'я».
27. Наказ №404 від 20.06.2006 «Про внесення змін до наказу МОЗ від 22.05.06 № 308 «Про затвердження таблицю оснащення фельдшерсько-акушерських пунктів, лікарських амбулаторій (у т.ч. амбулаторій загальної практики-сімейної медицини) та підрозділів первинної медико - санітарної допомоги лікувально-профілактичних закладів».
28. Наказ МОЗ України № 110 від 14.02.2012 «Про затвердження форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування».
29. Наказ МОЗ України № 1150 від 27.12.2013 «Про затвердження Примірного таблиця матеріально-технічного оснащення Центру первинної медичної (медико-санітарної) допомоги та його підрозділів».
30. Наказ МОЗ України № 183 від 31.03.2015 «Про затвердження сьомого випуску Державного формуляра лікарських засобів та забезпечення його доступності».
31. Наказ МОЗ України № 127 від 02.03.2011 «Про затвердження примірних таблиць оснащення медичною технікою та виробами медичного призначення центральної районної (районної) та центральної міської (міської) лікарень».
32. Наказ МОЗ України № 751 від 28.09.2012 «Про створення та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в системі Міністерства охорони здоров'я України».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Годлевський А.І., Саволук С.І. Діагностика та моніторинг ендотоксикозу у хірургічних хворих// Вінниця, «Нова книга» - 2015 – 230с.
2. Бондарев В.І., Бондарев Р.В., Васильєв О.О. та ін., за ред. проф. Кондратенко П.Г. Хірургія: підручник // Київ-Медицина, 2009. – 968с.+кольоров. вкл. 36с.
3. Литтманн И. Брюшная хирургия. - Будапешт, 1970, 567 с.
4. Паршиков ВВ, Федаев АА. Протезирующая пластика брюшной стенки в лечении вентральных и послеоперационных грыж: классификация, терминология и технические аспекты (обзор). СТМ. 2015;7(2):138-52. doi: 10.17691/Stm2015.7.2.19
5. Стандарти організації та професійноорієнтовані протоколи надання медичної допомоги хворим з невідкладною хірургічною патологією органів живота // Усенко О.Ю., Білоус Г.В., Путинцева Г.Й. Хірургія. 3-тє видання // Київ – ВСВ «Медицина» - 2015 – 416с.
6. Шалимов А.А., Радзиховский А.П. Атлас операцій на органах пищеварения (в двух томах).-Київ.-Наукова думка.-2005 – 626с.
7. Pignata, U. Bracale, F. Lazzara. Laparoscopic surgery/ Springer International Publishing Switzerland – 2016 – 97 p.
8. Theodore J. Saclarides, Jonathan A. Myers, Keith W. Milikan. Common surgical diseases. Third edition / Springer, New York – 2015 – 372 p
9. Avci C., Schiappa J.M. Complications in Laparoscopic Surgery: A Guide to Prevention and Management. - Springer, 2016. – 118 p.
- 10.Jacob B.P., Chen D.C., Ramshaw B., Towfigh S. The SAGES Manual of Groin Pain. - Springer, 2016. – 546 p.
- 11.Pignata G., Bracale U., Lazzara F. Laparoscopic Surgery: key points, operating room setup and equipment. - Springer, 2016. – 97 p.
- 12.Atlas of Upper Gastrointestinal and Hepato-PancreatoBiliary Surgery / Clavien P.A., Sarr M.G., Fong Y. et al. - Springer, 2016. - 1067 p.
- 13.Giuseppe A.D., Shiffman M.A. Aesthetic Plastic Surgery of the Abdomen. - Springer, 2016. – 556 p.
- 14.Hazey J.W., Conwell D.L., Guy G.E. Multidisciplinary Management of Common Bile Duct Stones. - Springer, 2016. – 172 p.
- 15.Katz M.H.G., Ahmad S.A. Multimodality Management of Borderline Resectable Pancreatic Cancer. - Springer, 2016. – 333 p.
- 16.Dixon E., Vollmer Jr. Ch. M., May G.R. Management of Benign Biliary Stenosis and Injury: A Comprehensive Guide. - Springer, 2015. – 429 p.
- 17.Eachempati S.R., Reed R.L. Acute Cholecystitis.- Springer, 2015. - 225p.
- 18.Saclarides T.J., Myers J.A., Millikan K.W. Common Surgical Diseases: An Algorithmic Approach to Problem Solving. – Springer, 2015. - 372 p.
- 19.Feldman L.S., Delaney C.P., Ljungqvist O., Carli F. The SAGES / ERAS Society Manual of Enhanced Recovery Programs for Gastrointestinal Surgery. - Springer, 2015. – 371 p.
- 20.Madbak F.G., Dangleben D.A. Options in the Management of the Open Abdomen. - Springer, 2015. – 82 p.
- 21.Agresta F., Campanile F.C., Vettoretto N. Laparoscopic Cholecystectomy: An Evidence-Based Guide. - Springer, 2014. – 185 p.

22. Suárez Grau J.M., Bellido Luque J.A. Advances in Laparoscopy of the Abdominal Wall Hernia. - Springer, 2014. – 211 p.
23. Cuesta M.A., Bonjer H.J. Treatment of Postoperative Complications after Digestive Surgery. - Springer, 2014. – 211 p.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ:

1. <http://mon.gov.ua/> – офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України;
2. <http://nmapo.edu.ua/index.php/uk/> – офіційний сайт Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика;
3. <http://president.gov.ua> – офіційний веб-сайт Президента України;
4. <http://rada.gov.ua/> – офіційний портал Верховної Ради України;
5. <http://www.kmu.gov.ua/> – Урядовий портал, єдиний веб-портал органів виконавчої влади України;
6. <http://www.moz.gov.ua/ua/portal/> – офіційний веб-сайт Міністерства охорони здоров`я України;
7. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського;
8. <http://www.nplu.org/> – Національна Парламентська бібліотека України;
9. <http://www.who.int/> – офіційний веб-сайт Всесвітньої організації охорони здоров`я.
10. <http://erassociety.org/>
11. <http://www.espen.org/>
12. <http://onlinelibrary.wiley.com/>
13. www.elsevier.com/books-and-journals
14. <http://link.springer.com/search?facet-discipline=%22Medicine%22>
15. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed>
16. <http://www.clinicalnutritionjournal.com/>
17. <http://www.cancer.gov/>
18. <http://www.cancer.net/>
19. <http://jco.ascopubs.org/>
20. <http://jop.ascopubs.org/>
21. <http://www.pubpdf.com/>
22. <http://www.websurg.com/>
23. <http://www.cochrane.org/>
24. <http://www.wjgnet.com/>
25. <http://www.nejm.org/>
26. <https://www.omicsonline.org/>
27. <http://radiopaedia.org/>
28. <http://cancerres.aacrjournals.org/>
29. <http://www.ijcem.com/>
30. <http://www.surgukraine.com.ua/>
31. <http://hirurgiya.com.ua/>
32. <http://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/surgery/index>
33. <http://www.clinicaloncology.com.ua/>

34. <http://heartandvessels.com.ua/>
35. <https://www.mediasphera.ru/journal/endoskopicheskaya-khirurgiya>
36. <https://www.mediasphera.ru/journal/khirurgiya-zhurnal-im-n-i-pirogova>
37. <https://www.mediasphera.ru/journal/onkologiya-zhurnal-im-p-a-gertsena>
38. <https://www.mediasphera.ru/journal/flebologiya>
39. <https://www.mediasphera.ru/issues/kardiologiya-i-serdechno-sosudistaya-khirurgiya>
40. <https://pressa.ru/ru/magazines/vestnik-hirurgii-imeni-iigrekova#/>

ПРЕДМЕТНО – ТЕМАТИЧНІ КАТАЛОГИ:

1. <https://hirurgiya.com.ua>
2. <http://hirurgia.kiev.ua/>
3. <http://www.library.univ.kiev.ua> – Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
4. <http://inmeds.com.ua/> – веб-ресурс «Єдиний медичний простір»;
5. <http://www.bnf.fr/> – Національна бібліотека Франції;
6. <http://www.ddb.de/> – Німецька електронна бібліотека;
7. [http://www.nlr.ru:8101 /](http://www.nlr.ru:8101/) – Російська національна бібліотека;
8. <http://www.rsl.ru/> – офіційний сайт Російської державної бібліотеки;

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

Код розділу	Назва розділу
1	2
1	Абдомінальна хірургія
2	Торакальна хірургія
3	Проктологія
4	Хірургічні захворювання ендокринних органів
5	Хірургічні захворювання судин
6	Трансплантологія
7	Гнійні хірургічні захворювання
8	Опіки та відмороження